

Смернице за планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања за ученике којима је потребна додатна подршка

Према члану 78. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 (I)-др. Закон, 27/18 (II)-др. закон 10/19, 6/20, 129/21, 92/23 и 19/25), ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу завршни испит у складу са својим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета. Усклађивање услова и садржаја завршног испита односи се на све ученике који остварују право на пружање додатне образовне подршке у смислу члана 2. Правилника о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС”, број 74/18). Планирање, организовање и спровођење завршног испита на крају обавезног образовања, према потребама за подршком свих ученика, део је системских интервенција и мера Министарства у области осигурања доступности, праведности и квалитета у образовању.

Због тога је важно да педагошки колегијум, тим за инклузивно образовање и тим/тимови за пружање додатне образовне подршке у свакој школи утврде потребне врсте прилагођавања и подршке за припрему и полагање завршног испита за све ученике којима је потребна додатна подршка.

Утврђивање потребне врсте прилагођавања и потребне подршке у вези са завршним испитом остварује се у сарадњи са родитељима, односно другим законским заступницима ученика. Податке о врсти прилагођавања и/или додатној подршци која је ученику потребна током завршног испита школа уноси на административни портал *Моја средња школа*.

1. Прилагођавање простора и услова за полагање завршног испита

У зависности од образовних потреба ученика или уколико то захтева природа сметње или инвалидитета, услови за полагање завршног испита могу бити прилагођавани на следећи начин:

- посебна просторија у школи за полагање завршног испита;
- одређивање сталног пратиоца или асистента током испита у школи;
- полагање завршног испита уз коришћење средстава асистивне технологије;
- полагање завршног испита у кућним условима;
- полагање завршног испита у болничким условима;
- продужено време за полагање завршног испита или време распоређено на краће интервале за рад.

2. Прилагођавање завршног испита

За ученике којима је потребна додатна подршка, садржај завршног испита може бити прилагођаван на следећи начин:

- За ученике који се образују применом мера индивидуализације и ученике који се образују применом ИОП1, исте мере и услови који су примењивани током школовања приликом оцењивања (што је евидентирано у школској документацији) могу бити примењени и приликом полагања завршног испита.

- За ученике којима је то потребно, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања обезбеђује тестове на Брајевом писму на српском језику или са увећаним форматом слова и слика на српском, односно матерњем језику, или у електронском формату и аудио запису, који се достављају са свим осталим тестовима. Ако су у школи за одређеног ученика осмишљени и коришћени неки други начини испитивања, исте треба користити и на завршном испиту за тог ученика, нпр. пратилац који ће читати питања или/и уписивати одговоре, или друго.

- За ученике који се образују применом ИОП2 из српског, односно матерњег језика, математике и из једног од пет предмета који ученик изабере са листе предмета из природних и друштвених наука: биологија, географија, историја, физика и хемија, школски тимови припремају тестове из наставних предмета за које се ученик образовао по ИОП2. У припреми тестова, руководе се циљевима и исходима ИОП-а, као и задацима из збирке за полагање завршног испита и одређују врсту потребног прилагођавања и подршке ученику током полагања испита.

- За ученике са проблемом разумевања језика на коме се остварује настава и завршни испит и/или за ученике из социјално нестимулативних средина који су учили према плану и програму наставе и учења основног образовања и васпитања без прилагођавања образовних исхода, а према индивидуализованом начину рада, уколико је то у интересу ученика, обезбеђује се лице које ће ученику помагати у разумевању текста и захтева и/или у уписивању одговора у тестове (укључујући и превођење текста са/на матерњи језик).

У изузетним случајевима, уколико је то у интересу ученика, тестови знања који се припремају у школама не морају имати, као што је уобичајено, 20 задатака. Број задатака ће зависити од циљева наставе, очекиваних исхода, сложености захтева који се постављају пред ученика и композиције теста, али задатке треба бодовати тако да ученик може да оствари максимално 20 бодова на тесту (видети тачку 4. Прилагођавање начина бодовања на завршном испиту).

3. Прилагођавање спровођења завршног испита

За ученике којима је потребна додатна подршка, припреме и спровођење завршног испита може тећи уз следеће поступке и прилагођавања:

- Ученике којима се прилагођавају услови за полагање завршног испита, треба благовремено обавестити о томе да ће испит полагати у условима који се разликују од прописаних. Овим ученицима је потребно описати услове у којима ће полагати завршни испит.

- Припреме за полагање завршног испита ученика којима је потребна додатна подршка треба организовати у условима који су исти или слични условима у којима ће се полагати завршни испит.

- Пратиоци ученика који ће им помагати током завршног испита треба да буду укључени у припреме које се организују.

- Уколико ученици којима је потребна додатна подршка полажу испит у посебним просторијама, дежурни наставници треба да буду познати ученицима или да се претходно упознају са њима.

- Пратиоци ученика којима је потребна додатна подршка треба да комуницирају са учеником тако да се осигура максимална објективност проверавања знања и регуларност спровођења испита. С друге стране, од пратиоца се очекује да ученику пружи одговарајућу потребну подршку и нужан подстицај за рад.

- На испиту треба омогућити ученицима којима је потребна додатна подршка да користе неопходна помоћна наставна средства и дидактички материјал, односно средства асистивне технологије, на начин на који су то чинили и током школовања.

4. Прилагођавање начина бодовања резултата на завршном испиту

- Ако ученици којима је потребна додатна подршка решавају тестове које припрема Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, бодовање се врши према упутству за оцењивање које је припремио Завод.

- Бодовање задатака на тестовима које припремају школски тимови треба да буде такво да ученици могу остварити резултат на тесту који износи највише 20 бодова. У коначном приказу резултата ових ученика на завршном испиту подаци о постигнућима по појединачном задатку усклађују се тако да у збиру одговарају укупном броју бодова на тесту.

Реализација акционог плана

У планирање, организовање и спровођење завршног испита за ученике којима је потребна додатна подршка укључују се родитељи, односно други законски заступници ученика.

У оквиру акционог плана за планирање, организовање и спровођење завршног испита школски тимови разматрају питања услова, садржаја и спровођења завршног испита за ученике којима је потребна додатна подршка. На основу утврђених појединачних потреба, доноси се одлука о индивидуалном програму подршке за припрему и полагање завршног испита за сваког ученика. До пробног завршног испита, за сваког ученика којем је потребна додатна подршка треба да буду припремљени сви неопходни елементи за припрему и полагање завршног испита – услови, садржаји и начини спровођења.

У циљу квалитетне примене афирмативних мера за упис ученика којима је потребна додатна подршка у одговарајуће средње школе, од основних школа се очекује да спроведу индивидуализоване програме професионалног усмеравања у које треба укључити родитеље или друге законске заступнике ученика, према прописима. Пожељно је да се у овај процес укључе и потенцијалне средње школе и други чиниоци.